

GARAMSZENTGYÖRGY

A nemesi szék egykori székhelye

HONISMERETI KISKÖNYVTÁR

A CÍMLAPON: A római katolikus templom
A HÁTLAGON: A református és az evangélikus templom belseje

Ez a 950 lakost számláló község Lévától délre, a Garam folyó bal parti dombvonulatán, a Duna menti síkság és az Ipoly menti dombvidék határvonala mentén fekszik. A mai napig megőrizte mezőgazdasági jellegét, ám ma már gazdasági fellendülésének új lehetőségeit keresi, főleg a turistaforgalom bővítésének útján. Ezt népszerűsíti a Garam menti falusi turizmus társulása (Hron név alatt), amely a felsőszecei turistaforgalmi tájékoztató iroda közvetítésével (TIK Horná Seč, tel.: 0813/6396512, e-mail: zvthronalv.psg.sk.) kirándulásokat kínál a Garam tőlésén kiépített 22 km hosszú kerékpárút felhasználásával, csónaktúrákat a folyón stb. A község a közeljövőben kemping és sportpályák létesítésével számol. Érdekes lát-nivaló a Népház, történelmi műemlékek a római katolikus templom, a harangtorony és a református templom.

A KÖZSÉG TÖRTÉNETÉBŐL

A község határa nagyon alkalmas volt az ember letelepedésére, amit sok régészeti lelet bizonyít. Az újkőkor (neolitik) időszakából ezek közé tartoznak a voluta, a bükkhegyi és a morva-szlovien kultúrából származó festett kerámia-töredékek, a legújabb kőkorból (eneolitik) pedig a kanel-kerámia feltárt telephelye, valamint a hallstatti, a latén, a római és a nagymorva időszakból származó eszközök telephelyei. A régészek feltártak és átvizsgáltak három, 10.-13. századi telephelyet is a határ „Alsóré” nevű részében.

Az esztergomi érsek birtokaként számon tartott községet 1276-ban említik először, amikor Szentgyörgyi András (Andreas de Sancta Georgii) tanúvallomást tesz Árpádházi Margit felmagasztalásakor, és bevallja, hogy szegény (pauper), de szabad (liber) ember. Ugyanúgy a felesége is. 1292-ben az itteni községi bíró (villicus) Daniel, aki Óváron (de Olwar) lakik. 1312-ben, Csák Máté legnagyobb hatalma idején Bede de Sarow (Sárórból) elfoglalta a községet, amely 1321-ig maradt a trencsényi hatalmaskodó főúr birtokában. A község történetében fontos változást hozott a 13. század második fele, amikor a tatárjárás után jobban meg kellett szervezni az ország védelmét. Az esztergomi érseknek is jogában állt saját költségén fegyveres csapatot (saját bandériumot) fenntartani. A harcosok hű szolgálatuk fejében egy kisebb, örökölhető (alodiális) főpapi földterületet kaptak (praedi-

Térképek 1840 és 1770-ből

umot, vagyis szabad nemesi birtokot), s így prediális jobbágycsoportból prediális nemesi rangba emelkedtek. A kapott földet nem adhatták el s nem rendelkezhettek vele szabadon, de legközelebbi leszármazottaik, rokonaik örökölhették azt. A mi esetünkben csak az esztergomi érsek alá tartoztak, világi fennhatóság alá viszont nem. Előjogokat (kiváltságokat) kaptak, nem pedig családi címet. Amennyiben az esztergomi érsek hadjáratot szervezett, a fent említett bandériumosa, katonai szolgálatra egy fegyverest kellett küldeniük – s vagy maga a nemes vonult be, vagy pedig más megfelelő harcost küldött maga helyett. A prediális nemesek kötelességei közé tartozott a termés tizedének beszolgáltatása a földesúrnak, amit saját lelkiismeretük szerint végeztek; a község nem vonatkozott rájuk. Abból a célból, hogy az érsek szervezni és rendezni tudja a nemesi között felmerülő problémákat és viszonyokat, különleges katonai-adminisztratív egységeket hozott létre: a világi hatóságoktól független, prediális nemesi megyéket (nemesi székeket). A főispánt mindig az érsek választotta ki a hozzá hűséges nemesi családok valamelyikéből, a magisztrátus további tisztségviselőit (alispán, főszolgabíró stb.) annak tagjai választották. A szentgyörgyi megyéről első ízben 1424-ben történik említés „Comitatus Sancti Georgii archiepiscopatus Strigoniensis“ megnevezés formájában; abban az időben ide tartozott Alsó-, Középső- és Felsőoroszi, továbbá Bernecze és Weszele községek. Szentgyörgyön kívül (kelet) nemesi megyéket hoztak létre Verebélyen (észak), Érseklélen (dél) és Vajkán (nyugat) is. 1439-ben, a feudális anarchia idején a szentmiklósi Pongrácz lerohanta és pusztította az esztergomi érsek birtokait, köztük Szentgyörgyöt is. 1494-ben Hippolit Estei érsek számlakönyvében a megye Sede Sancti Georgii név alatt található, Oroszi és Bernecze községek is szerepelnek itt. A 15. század második felében, főleg Corvin Mátyás uralkodása alatt, sokasodnak a rokonságba került predialisták közötti birtokpercek, amelyeket bírósági úton kellett megoldani. Ez az állapot a 16. század kezdetéig állt fenn.

A helyzet eléggé megváltozott a magyar hadak 1526-os katasztrofális mohácsi veresége után. A törökök betörték az országra, és megkezdődött Magyarország jelentős részének török általi megszállása, amely több mint 150 évig tartott. 1543-ban, az esztergomi szandzsák (török közigazgatási terület) létrehozásával Szentgyörgy is

a törökök adófizetője lett. Az itteni predialisták is harcoltak Mohácsnál Szalkai László érsek vezetése alatt, s közülük sokan halálukat lelték a csatában. A törökök nem kímélték fosztogatásaik során Szentgyörgyöt sem, amelyet emellett még természeti csapások is sújtottak. Az 1553-as feljegyzés említést tesz arról, hogy a prediális telkeket elaraszította a Garam

Árpád-kori templom
szentélye

vize, csak 16 jobbágytelek (szesszió) maradt épen. 1558-ban a törökök kifosztották a községet. Az 1559 - 1561 - es összeírásban szerepel, hogy a község bizonyos Mathusnay birtoka (valószínűleg kapitány volt itt). 1571-ben a megye keretébe tartoztak: Felső- és Alsóoroszi, Bernece, Felsőweszele és

Az Árpád-kori templom
belső tere

Sárköz. Szentgyörgyöt úgy említi az összeírás, mint eléggé elhagyott községet 81 lakott és 23 elhagyott portával. A török adószedők 1570-es összeírásában olvashatók az itt lakó férfiak nevei is: Bakos, Bársi, Becse, Bertalan, Bertík, Gál, Gellért, Holló, Hecse, Hontó, Kovács, Lovász, Ludács, Mészáros, Moric, Nagy, Pados, Petres, Szahányi, valamint hogy 25 ház és 58 adóköteles (fejadót fizető) személy van itt. Ebben az időben kezdett a legyengült országban visszhangra találni a protestáns hitvallás tanítása, amely fokozatosan sok hívet szerzett magának. Az anarchia idején a nemesek nem fizettek a földesúrnak adót, az egyházi birtokokat jobbágyok foglalták el. Szentgyörgy gazdaságilag Nagysalló uradalom (domínium) része volt. A 16. század második felében a nemesi megye (nemesi szék) több ízben átvette a világi megye feladatkörét. Mivel az érsek birtokain továbbra is rendezetlen viszonyok uralkodtak, s rendezésükre nem volt elég erő, az érsek nagyobb területi egységeket alakított ki; a 16. század végén Szentgyörgyöt is a verebélyi megyéhez csatolta, s így ettől kezdődően közösen írták tovább a történelmet. Erről tanúskodik egy 1612-ből ránk maradt feljegyzés: „Mi egész vármegye verebélyi székhez tartozó nemesek“, ami azt jelentette, hogy az itteni nemesek elismerték: a verebélyi megye igazgatása alá tartoznak. 1599-ben a törökök ismét kifosztották a községet, de 1601-ben már 51 ház és malom volt itt. Meg kell említeni, hogy az esztergomi érseknek nem tűrték, hogy birtokaikon a katolikusokon kívül más hitvallás is elterjedjen. A 16. és 17. század fordulóján az itteni protestánsok a kálvini tanítást elfogadva a református hitre tértek. Volt, ahonnan a reformátusokat el is űzték, itt pedig könyörtelenül újabb és újabb tizeddézsmákat és más adókat vetettek ki rájuk. Tilos volt nyilvános szertartásokat tartaniuk. Csaknem 200 évig elnyomták őket, mégis kibírták, ami nem volt csekélység. A török adószedők 1664-ből fennmaradt szentgyörgyi összeírásában 47 háztartás és 65 fejadóköteles személy szerepel. Adózni kellett, illetve tizedet kellett beszo­l­gáltatni lényegében mindenből: búzából, vegyes gabonából, adózás alá esett a lencse és a borsó, a len és a kender, a gyümölcs, hagyma, fokhagyma, káposzta, répa, a méhkaptár, a vadászat, a széna, a legeltetés, széna, tüzelőfa, hordó, a menyasszony, voltak különféle alkalmi adók és telekadó, továbbá adó a kétkerék-meghajítású mal-

Az evangélikus templom

om használatáért a Garamon, ugyanúgy Mahmúd, az esztergomi lovasok agája egykerék-meghajtású malmának használatáért a Garamon a ser'-jegyzék szerint, a nagysallói és a kissároi határban a keresztények (ráják) által használt rétekért és legelőkért. Tehát mindenért fizetni kellett. Új családnevek jelentek meg az összeírásban: Balogh, Kósa, Mónár, Pap, Tóth, Varga, Jakab, Deák és Pásztor. Az adókat és az illetekeket a községi bírónak kellett beszednie, ezért a török megszállás idején ezt a tisztséget senki nem akarta betölteni. Ha nem teljesítette kötelességeit a törökök megalégedésére – őt büntették meg. A község az érsekújvári török kormányzóság (ejálet), Bars megye török helytartósága (náhije) és az érsekújvári közigaz-

gatási terület (szandzsák) része volt. A törökök kiűzése után (1686) nem következett be a hón óhajtott béke, 1703-ban kitört II. Rákóczi Ferenc Habsburg-ellenes szabadságharca.

A 18. század elején Kompa nevű szabad nemesi birtok (predium) szerepelt az összeírásban, a földesúr Paluska György volt Aranyosmarótról (In possessione Szent György praedium Kompa. Quam possidet spectabilis domine Georgius Paluska de Aranyos Maróth). A Rákóczi-szabadságharcot 1711-ben leverték. Az országban pestis járvány szedte áldozatait. Az 1711-es összeírásban fel vannak sorolva a környező községekben lévő nemesi udvarházak (kúriák), azonban Szentgyörgyöt itt nem említik, ami azt jelenti, hogy az ide vonatkozó megyei ügyek intézése nem úgy folyt, mint másutt. 1715-ben 18 jobbágy-háztartás szerepelt az összeírásban. A Garamon továbbra is két malom őrölt. Lakott itt egy szűcs, a községi bíró Móricz Andreas volt. 1720-ban a jobbágy-háztartások száma 19 volt, 1722-ben már 22. 1736-ban egy kereskedőt említettek. Ebben az aránylag nyugodt időszakban a község fejlődésnek indult, a lakosság száma nőtt, megkezdődött az iskolai oktatás, rendeződött a katolikusok és reformátusok közti viszony. Csáky Miklós érsek kiadta a verebelyi megyei (nemesi szék) pecsétet, közepében a kezében pásztorbotot tartó Szent Adalbert alakjával, s a következő körirattal: Sigil Nob. Praed. De Verebely et S. Georgio Ano 1715. Rendkívüli jelentősége volt az 1781. október 13-án II. József császár által kiadott Türelmi rendeletnek, amely szavatolta minden vallás szabad gyakorlását. Ettől az időtől kezdve Szentgyörgyön békében élnek egymás mellett katolikusok és reformátusok. 1786-ban a községben 101 család volt összeírva (ebből csak két nemes) és 70 ház.

A 18. század végén híres szarvasmarha- és lótenyészet működött itt. 1802. április 6-án a község engedélyt kapott 6 országos vásár rendezésére. A községet

A református templom

és Kompa majort is gyakran veszélyeztette a Garam áradása, ezért többszöri kérvényezést követően 1819-ben kimélyítették a folyó medrét. A Garam folyón komp közlekedett. 1828-ban 564 lakos élt itt 93 házban. Megjegyzendő, hogy a szentgyörgyi predialistákról a vere-

bélyi megyével történt összevonás után nagyon kevés feljegyzés maradt fenn, ezért tevékenységüket nehéz felderíteni. 1848-ban Fényes Elek így jellemzi a községet: „Szent-György, magyar falu Bars vmegyében, a Garam bal partján, 217 kath., 3 evang., 452 ref. Lak. Ref. anyatemplom. Legelőjük sok, s a Garam melletti fűvesek fát elegendet szolgálnak. F.u.a primás.” Az 1848/49-es magyar szabadságharcban a község maga csak mellékszerepet játszott, de a honvédhadseregbe innen 6 lakos vonult be. Nagyobb mozgást az 1849. április 19-i nagysallói csata előtt jegyeztek fel. A VII. honvédhadtest csapatai a hídfőállás védelmét biztosították Szentgyörgy és Vígvár térségében. Az 1855. március 6-i rendelet megszüntette a prediális nemesi megyéket (amelyek 1848 után már úgyszem működtek), azonban a község továbbra is az esztergomi érsek birtoka maradt. 1863-ban a község határában végbement a mezőgazdasági földterület tagosítása, 1871-ben Szentgyörgyöt a kisközségek közé sorolták be. 1883-tól működött itt jegyzőség, 1888-ban alakították meg a tűzoltótestületet. 1893-ban az esztergomi érsek tulajdonában volt itt 676 katasztrális holdnyi földterület. 1906-ban alakult meg a fogyasztási és értékesítő szövetkezet. 1911-ben a legnagyobb földesúr itt az érsekség volt (6695 kat. holddal, a bérloje Szilárd Imre), a község birtokában 1284 kat. hold, a gazdákéban pedig 627 kat. hold volt. Híres volt az itteni fedezetési állomány. Az I. világháború (1914-1918) kitérője az egyszerű emberek számára csak szenvedést és inséget hozott, a harctereken 36 helyi lakos esett el.

1918 után a község az újonnan létrehozott I. Csehszlovák Köztársaság része lett, az esztergomi érsek birtokait elkobozták és részben felparcellálták a parasztok között. A községnek szlovák nevet adtak: Svätý Jur lett. Az itteni lakosság élete viszont egyáltalán nem változott, robotolt a földeken, látástól vakulásig gürcölt, hogy eltarthassa családját. Fejlődésnek indult a kispar, kinyitott néhány bolt. Az 1938. november 2-i Bécsi döntés nyomán Szentgyörgyöt ismét Magyarországhoz csatolták. A II. világháború kitérője az itteni lakosság számára is újabb megpróbáltatásokat, nyomorúságot és fájdalmat hozott, hiszen 29 lakos nem tért haza a harcterekről. Ekkor a község legnagyobb földbirtokosa az esztergomi érsek-hercegrímás volt (732 kat. hold), valamint Juhász Károly (52 kat. hold). A II. világháború a községben 1945. március 26-án ért véget. A háborús események itt is sok kárt okoztak. 1945 májusában

Harangtorony

Szentgyörgy újra Csehszlovákiához került. A nyugatlanság időszaka azonban nem ért véget, a magyar nemzetiségű lakosokat megfosztották polgárjogaiktól, és bezárták iskoláikat. A Csehszlovákia és Magyarország közti lakosságcsere keretében kb. 300 magyar nemzetiségű lakost telepítettek át Magyarországra, s helyükre Nyíregyházáról több mint 33 szlovák családot telepítettek be a községbe, továbbá néhány családot Piliisszentlászlórol. Sok férfit Csehországba hurcoltak el kényszermunkára (1946-ban 80-at, 1947-ben 202-t), akik 1948 után visszatértek. 1946-ban az egyházi birtokokból megalakították az itteni állami birtokot (melyet később a dobogói ÁB-hoz csatoltak). 1947-ben

elkezdte működését a gép- és traktorállomás, 1949-ben pedig az egységes földművelésszövetkezet. Ekkor már, 1948 után a községben fokozatosan helyreállt a mindennapi élet rendje, megélnékült a kulturális-társadalmi tevékenység, erről tanúskodik a CSEMADOK helyi szervezetének a megalakítása is. 1948-ban alakult meg a Csehszlovák Ifjúsági Szövetség és a Csehszlovák Nőszövetség szervezete, 1949-ben a Sokol sportegyesület és a Csehszlovák Vöröskereszt, 1950-ben a Hadsergeggel Együttműködők Szövetsége, 1960-ban pedig a Vadászegylet. 1950-ben elkezdtek az utcákon a szilárd útburkolat lerakását, ami javította a község és a környék összeköttetését, járdákat építettek, megnyitották az óvodát, a jegyzői hivatal is megkezdte működését. Ugyanebben az évben alakult meg a Jednota fogyasztási szövetkezet. 1956-tól kezdődően az egyéni lakásépítés keretében családi házak épültek, illetve több régi házát a modernebb kornak megfelelően átalakították, s így a község arculata eléggé megváltozott. Bevezették a villanyt, felépítették a ravatalozót, átalakították a HNB és az iskola épületét. 1957-ben megszólalt a községben a hangosbemondó. 1958-ban felújították a kultúrházat. 1960-ban átadták rendeltetésének az alapiskola új épületét, javultak a lakossági szolgáltatások, 1961-ben a falu határában elkezdtek a kőolajvezeték lefektetését. Mivel a községet több ízben is áradás sújtotta, a Garam medrét kitisztították és mélyítették. 1966-ban megalakult a helyi gazdasági üzem, 1970-ben pedig átadták az új kultúrházat. 1973-1974-ben a futballpálya mellett felépült az öltöző, megnyílt az új posta, 1975-re befejezték az iskolai napközi otthon és étkezdé építését is. Az 1976-1979-es években felépült a HNB (ma községi hivatal) és a posta új épülete, 1981-1984 között az alapiskola melletti tornaterem és a gyermekjátóter. Az 1982-1984-es években a hús- és hentesüzlet átadásával a község új központja jött létre. A Garam szabályozásának a pozitívumok mellett olyan következménye is lett, hogy süllyedt a talajvíz szintje. 1989 novemberében a kommunista párt hatalmának végét jelentette. Bár a köztársaság demokratikus alapokon történő újjászervezése elkezdődött, jelenleg túlsúlyban vannak a negatív irányzatok. Ennek ellenére a garamszentgyörgyiek az elmúlt években is sokat munkálkodtak községük

Népi építészet

építésén-szépítésén. 1990 után a földművesszövetkezet önállósult, s máig kiváló gazdasági eredményeket tud felmutatni (szlovákiai viszonylatban is a legjobbak közé tartozik). 1997-ben végbement a község komplex gázművesítése és a telefonhálózat digitális átprogramozása. Aktív tevékenységet fejt ki a labdarúgóklub, a Csemadok, a Matica slovenská, a Horgászegyesület, a Kisállattenyésztők, a Vöröskereszt, a Kiskertészek, a Nők Klubja, a Vadászegyesület és az Asztalitenisz Klub. A közeljövő merész tervei közül meg kell említenünk a csatornahálózat kiépítését, a sportpálya felújítását és a kemping létesítését. Javítási munkálatokat kell végezni a kultúrház és a ravatalozó épületén. Fontos feladat a munkanélküliek számának csökkentése és a fiataloknak nyújtandó segítség a családi házak építésében, hogy hosszú távon így is hozzájáruljon a község a lakosság számának növekedéséhez, továbbá a helyi úthálózat minőségi javítása és a hangosbemondó korszerűbbé tétele.

Érdekes a lakosság számának alakulása. 1869-ben a községnek 1200 lakosa volt, 1890-ig ez a szám alig változott: 1192-re csökkent, 1910-ig még 1267-re nőtt, s a továbbiakban lassan csökkent, egészen 1948-ig, amikor a lakosság száma 1042 volt. 1961-ban 1222 lakost számoltak össze, majd 1970-ben 1163, 1980-ban 1116, ma pedig már csak 950 személy lakik a községben.

A község határában volt **Zamla** (Számlya) falu, melyet 1303-ban említenek először, amikor az itteni egyházi jobbágyság (Gregor és Péter nemesek, Bokx de Zamla fiai) megszabják a birtokuk és Fegyvernek község közti határvonalat. 1326-ban Károly Róbert király az utódok nélküli elhunytak birtokait Mykchnek, György fiának ajándékozta, akinek az apja Exe volt. A későbbiek folyamán a község nevével, amely az esztergomi érsek birtokai közé tartozott, az események leírásában már nem találkozunk, nyilván a török háborúk idején halt ki. 1828-ban mint elhagyott települést említik Zamlya néven. Később az úrbéri földek telekkönyvi térképein és a határrendezési térképeken Alsó- és Felsőszámlya néven fordul elő.

TERMÉSZETI

Népi építészet

Tájház

VISZONYOK

A község határa a Garam folyó bal parti dombvonulatának rónáján, 142-148 m tengerszint feletti magasságban terül el. A sík határ erdőtenített, csak a folyó mentén láthatók kisebb kocsányos tölgyerdők. Meghatározó talajtípusok a mezők és a rónásokok.

A Garam menti kis erdők több romantikus zugot rejtenek, amit a Felsőszecse, Garamszentgyörgy, Garamkálna és Óbars községek által alapított, a bevezetésben már említett Garam menti falusi turizmus társulása („Hron“) közösen szeretne kihasználni, a Garam vizével együtt, turisztikai célokra. Ennek első jelei pl. a Garam mentén vezető Óbars-Garamszentgyörgy kerékpárút, a csónaktúrák a Garam folyón, a horgászversenyek stb. Jó befektetés lehet egy amfiteátrum, csak ügyes szervezés és műsorválasztás kell hozzá. A Garam töltésén tábla jelzi a kerékpárút kezdetét.

MŰEMLEKEK

A község legjelentősebb műemléke a Szent György tiszteletére emelt **római katolikus templom**, amely a 13. század második negyedében épült román stílusban. 1332-ben a pápai tizedszedők feljegyezték, hogy az itteni pap neve Johannes (János), akinek vagyonát 2 márkában állapították meg, és 12 garas tizedet fizetett. A templom épületét az 1499-es tűzvész után felújították. Plébániatemplom volt, a r.k. plébánia egészen a török megszállás idejéig teljesítette feladatát. 1558-ban a törökök kifosztották ezt a templomot is, a papot elhurcolták, úgyhogy a plébánia bizonyos ideig nem volt elfoglalva, azonban az 1629-es egyházi zsinaton már részt vett a szentgyörgyi diakónus. Lippay György érsek kanonoki egyházlátogatási jegyzőkönyvében az szerepel, hogy az itteni templom márványból (?) készült, de rettenetes állapotban van, szinte használhatatlan. Oltára meg van gyalázva, tartozékai nincsenek. Állítólag volt itt egy bíborszínű papi öltözet és kereszt. A papnak egyházi földjei vannak és 2/3 örlési vámja, de az adminisztrátor református volt, amiről 1657-ben is említés történik. 1669. december 9-e és 1670 márciusa között Saaghy Albertus plébános felújítást végzett a r.k. plébánia épületén; az ezután következő időszakból viszont már nincs róla semmiféle említés. A katolikus hívők 1712-ben szereztek vissza a templomot, először az óbarsi egyházközséghez, majd 1730-tól a zsemleérihez tartoztak. A katolikusok újították fel a

A tájház konyhája

tönkrement épületet, barokk sekrestyét építettek hozzá, a főbejárat elé előcsarnokot, s a homlokzatokon is javításokat végeztek, a torony felső részének kivételével. 1815-ben az árvíz oly mértékben megrongálta a templomot, hogy o s s z e o m l á s s a l fenyegetett. Az épületet

1937-ben az új templom harántirányú hozzáépítésével szélesítették ki, s így az eredeti épület az új templom kápolnája lett. A II. világháború alatt károkat szenvedett, de 1949-ig elvégezték rajta a szükséges javításokat. Ennek a kis román stílusú egyhajós empóriumos templomnak félkör alakú apszisa van, kiugró tornya, és a hajó nyugati oldalán román kegyúri karzata három boltíves sávval. A keresztboltozatok eredetiek. A karzatra vezető fából készült lépcsőfeljárt újabb, tehát a hajóból valószínűleg nem lehetett a karzatra feljutni, csak az első emeletről. Az eredeti boltozat középső tere fölött áll a torony, amelynek első emeletén nyílik be-, ill. kijárat a hajóba. A román építészeti elemek közül fennmaradt a félkörív alakú déli portálé, két ablak az apszisban és a torony ikerablakai. A román hajó déli oldalán van a sokszögű lezárásban végződő új hajó és a hozzáépített sekrestye, amelynek kivitelezése megfelel a vidéki barokk-klaszszicista stílusú templomokkal szembeni elvárásoknak. A hajókat félkör alakú árkád köti össze. A templom homlokzatai simák, a bemeneti portálé fölött évszámok olvashatók: 1499, 1937 és 1987, az apszis melletti befalozott kődarabon már nehezen kivehető az évszám – valószínűleg 1299. A templom belső terében egyenes a mennyezet, a sokszögű lezárás fölött sokszögű boltíves félkupola látható. A főoltárt a Ferenczy György festőművész által 1884-ben alkotott, Szent Györgyöt ábrázoló olajfestmény díszíti, maga a főoltár is ebből az időből származik. A román apszisban van a Szent József oltár, két oldalán Szent Teréz és Szent Antal plasztikáival. A központi szobor egy házikóra van illesztve, amelybe a Kis Jézust ábrázoló plasztika van helyezve. A hajóban Szent Antal, Szeplőtelen Szűz Mária és Jézus Legszentebb Szíve szobrai vannak, valamint a Keresztút állomásainak tizennégy domborműve 1987-ből. A templomban Jurka József plébános és esperes emléktáblája van, aki az épület felújítását kezdeményezte, és az 1987-es felújításra emlékeztető tábla, amit a hívők adományaikkal támogattak. A fából készült karzaton a huszadik század elejéről származó orgona van elhelyezve, ezt az Otto Rieger cég készítette. Szép neoklasszicista sípszekrénye van. A toronyban három harang függ: a Boldogságos

Az öreg fahíd

Szűz Máriának szentelt nagyharangot 1926-ban öntették Szentgyörgy r.k. hívői a chomutovi Richard Herold harangöntő műhelyében, a Szent Józsefnek szentelt középső harangot ugyanitt öntették

a r.k. hívők (az I. világháború alatt hadicélokra elkobzott harang helyett), a kis lélekharangot pedig még 1808-ban öntötték Ribeczki István zsemleéri plébános felügyelete alatt.

A protestáns egyház tanítása Szentgyörgyön a 16. század második felében szerzett híveket. Eleinte a régi román kistemplomot használták, bár az ezt a vallást magukévá tevő híveket keményen üldözték. A reformátusoktól egy időre el is vették ezt a templomot (1630 körül), majd később visszakapták azt. 1712-ben aztán végleg elvették tőlük, ezért a kisóvári egyházközséghez csatolták őket. 1785-ben fejezték be a szentgyörgyi, fából készült, torony nélküli **oratórium** építését. Az imaterem mellett 1790-ben fából készült harangtoronyt építettek, melyben két bronzharangot függesztettek fel. Csak az 1878-1879-es években épült fel a neoklasszicista **református templom**, amely 1944-ben megrongálódott (főleg a torony); 1948-1955 között javításokat végeztek rajta, de a magas, gúla alakú tetőt alacsony sátoztetővel cserélték fel. A felújított templomot 1956. november 18-án szentelték fel. A legutóbbi javításokat 1983-ban végezték az épületen, amikor homlokzatairól eltávolították a kisebb építészeti elemek többségét (a torony földszintjének sarki hasábrusztikája, ablakkeretek, osztópárkányok stb.). A templom belső terének lezárása háromoldalú, az ormos homlokzat elé kiugró torony épült. A homlokzatokat oszlopfős falpillérek és félkörívben végződő ablakok tagolják. A tornyon szintén félköríves hangnyílások és félköríves portálé van. A belső tér háromrészes boltíves dongaboltozattal fedett, amely a falpillérek párkány-oszlopfőin nyugszik. A lezárás sokszögű félkúpulat alkot. A templom berendezési tárgyainak egy része még az oratóriumból származik. A szószék a rokokó-klasszicista alakzatú csigadíszes, a jó hangzást elősegítő tetőzettel a 19. század elejéről maradt fenn. Az eredeti Úr asztalának márványlapja már régebben megrepedt. A mai Úr asztalát, melynek kerek lapja vörösmárványból készült, a mohi református hívők ajándékozták 1870-ben templomuk részére, Szentgyörgyre 1980 körül hozták át. Ugyanúgy a fehérmárványból készült, „A protestáns egyház 400. évfordulója 1517-1917. október 31.” feliratú emléktábla is a mohi templomból került át ide. A torony alatti előcsarnokban az 1879. évi templomépítés tiszteletére átadott emléktábla látható, amely megőrökíti az akkori építők munkáját és emlékét, mégpedig Kulifay Gyula plébánost, Csető Dávid és Tamás János kurá-

torokat, Demeter András, Újszászi János, Csető Máté, Fúri János, Duba János, Fúri István, Duba István, Bakay István, Csető Péter, Balázs András presbitereket és Duba Mihály egyházfit. A templomban két protestáns empórium van, ezek egyikén van elhelyezve az orgona, melyet a „Gebrüder Rieger K.u.k. orgel Fabrik Jägerdorf. Oesrt. Schlessien Opus 1901“ cég készített, és 1931-ben a templomnak Csető Károly és neje Újszászi Ágnes ajándékozta. 1959-ben javították és hangolták. A toronyban egy harang függ, melyet Isten dicsőségére az itteni református hívők öntettek 1923-ban az „R. Manoušek és társa“ cégnél Brünnben.

Az ág.h. evangélikus vallású szlovák családok a betelepítésük utáni években a református templomban éltek hitéletet. 1951. november 4-én megvettek egy nagyobb földszintes házat, ezt lebontották, és helyén megkezdték az **evangélikus templom** építését. Maga az építkezés 1955-ig tartott, s a szükséges felszereltség beszerzése és a tennivalók elintézése után 1956. június 3-án szentelték fel a templomot, melynek teljes kifestése 1964-ben fejeződött be. Modern épület egyenes lezárással, közvetlenül hozzá kapcsolódik a parókia épülete. Kiemelkedik és szép látványt nyújt a gúla alakú tetővel fedett magas torony. A templom homlokzatait csupa téglalap alakú ablakok tagolják. Belső terének egyenes mennyezete van. Az oltárkép: A Getsemáné-kertben imádkozó Jézus Krisztus, amely Jozef Caucik és Ján Müller lőcsei festők alkotásának másolata (Jozef Kubor munkája 1929-ből). Ezt az oltárképet 1983-ban Alžbeta Tylová restaurálta. A templomban látható a garamszentgyörgyi ág.h. evangélikus egyházközség megalapítása 40. évfordulója alkalmából felfüggesztett emléktábla. A karzaton van elhelyezve az orgona, melyet az Otto Rieger cég készített, s Túróból hozták ide a bezárt német templomból (a bilentyúasztal és más részek is Záturcie községből valók). Az orgonát több részből rakták össze egy működő egésszé és meg is javították a Kutná Hora-i Kubát testvérek 1968-1972 között, és 1972. október 22-én szentelte fel Rudolf Košťál püspök. A toronyban egy harang függ, melyet 1921-ben a brünni Hiller harangöntő készített. Az 1956-1960 közötti években az evangélikus hívők a templom mellé modern, téglalap alakú emeletes parókiát építettek. Isten ígését itt Ján Vrecan, Ján Grexa, Ján Dobák, Tomáš Samko lelkészek hirdették, jelenleg pedig Lubomír Trnavský. A községben lakik néhány **baptista** hitvallású család, akik a lévai egyházközség keretében működnek. Azelőtt Michal Guťan házában tartották összejöveteleiket, istentiszteleteiket.

A mostani vendéglátó üzem épülete mellett áll az 1798-ban épített és 1868-ban felújított **református harangtorony**, amely a II. világháború alatt megrongálódott, így 1964-ben ismét javításokat eszközöltek rajta. Ez egy négyzet alakú, háromszintes, kettős tetőzetű kőépítmény, a két tetőzet között nyitott fakonstrukcióval. Bejárata fölött félkörívben végződő ablak van. Két harang függ benne: az egyiket a pesti Schaendt András harangöntő készítette 1857-ben az itteni református egyházközség számára, a másikat még 1808-ban öntötték a mohi templom részére, onnan került át ide később.

A r.k. templom kertjében egy 1903-ban készített öntöttvas **kereszt** áll korpuszsal egy elég magas, négyzet alakú talapzaton. A Zsemlér felé vezető út mellett öntöttvas **út menti kereszt** áll korpuszsal, valószínűleg a 20. század elején

A templomkertben álló kereszt

készítették. Magas talapzatra van illesztve, melyről hiányzik a felirat és az évszám. A temető római katolikus részének **központi keresztje** korpuszal, szintén valószínűleg a 20. század elejéről, magas talapzaton áll, erről is hiányzik a felirat és az évszám. A volt r.k. iskola előtt látható **az I. világháború áldozatainak emlékműve**, melyet feketemárványból készítettek 1926-ban. Az obeliszk alakú objektumra, amely lépcsőzetes talapzatra van helyezve, 33 áldozat nevét vészték. Az emlékművet a lévai Lővinger cég készítette. Mellette áll a **II. világháború áldozatainak emlékműve**, melyet 1996-ban készítettek. Alacsony, négyzet alakú talapzatra helyezték, kőből készült, s 29 áldozat neve van rávésve. A helyi temetőben van a Csekő család kis **mauzóleuma**, 1956-ban építették. Téglalap alakú épület ormos főhom-

lokzattal, melynek sarkait falsávok tagolják. Meghatározó építészeti eleme a csiszolt falazat.

A KÖZSÉG TOVÁBBI ÉPÍTMÉNYEI

Minden község fontos épülete az iskola, amely az egyszerű emberek között a műveltséget terjeszti, s ezzel a kultúrát is. **A római katolikus iskolát** Szentgyörgyön 1730-ban alapították, abban az időben, amikor itt nem is lakott római katolikus vallású család. A cél nyilvánvalóan az volt, hogy a református családok gyermekei katolikus hitre térjenek. Akkor Monroy Mihály volt itt a tanító. Mivel az iskola a kitűzött célt nem teljesítette, 1759-ben bezárták, s újat csak 1827-ben nyitottak. A volt r.k. plébánia épületébe költözött be. A tanítói fizetést a nagysallói úri családok biztosították, tehát azok gyermekeit is itt kellett tanítani. Ezt az ideiglenes iskolát Gombár Pál zsemleíri plébános állandóvá alakította – olyan áron, hogy a régi plébániát átadta Rudnay Sándor érseknek, aki ezt el is fogadta, és a plébános jövedelméről is intézkedett: 49 forint készpénzben, 20 porosz mérő gabona, 6 öl fa és fél öl szalma, amit a sallói urak szállítottak neki. Az iskola kis, téglalap alakú épület volt, benne egy osztály és a tanítói lakás. Elsőként Bócz András (-1850) tanított itt, a további évtizedekben pedig Scheffer Ede (egyben jegyző is volt), Balázsovics József, Nigrédi János (-1920), aztán Kovács József, Cserei Pál és Mátéfi Miklós. 1880 körül az iskolaépületet lebontották, s lényegében ugyanazon a helyen új, földszintes épületet emeltek L alakú alaprajzzal. A déli részben volt az iskola két tanterme, az északi részben a tanítói lakás és a gazdasági traktus. Az épület téglalap alakú ablakok (eredetileg héttengelyes főhomlokzat és falsávkeretek is) tagolják. Jellegzetes a koronapárkány, farkasfogdíszre emlékeztető megoldásával. A déli részben egy kisebb építészeti átalakítás után 1950-1988 között óvoda működött, a gazdasági épületben pedig később kultúrház. Jelenleg a már teljesen átalakított épületben (203-as sz.) a Schmidt bisztró nyert elhelyezést.

A reformátusok is mindig nagy figyelmet szenteltek az ifjúság nevelésének, így nincs mit csodálkoznunk, hogy itt már a 17. században volt tanítás, bár valószínűleg csak szezonjelleggel. Később a parókia épületében tanítottak – ez azonban sok akadályba ütközött, mert a földesúr csak nehezen tűrte el a református egyház fokozódó tevékenységét. 1784-ben aztán kiadták az engedélyt **református iskola** megalakítására és református „iskolamester” működésére. Az iskolát a parókia tőszomszédságában építették fel. 1854-ben aztán, a református parókia közelében felépült az új iskolaépület, a réginek a telkét pedig a parókiához csatolták. A 19. század végén 120 iskolaköteles gyerek látogatta az iskolát. 1920 körül az L alakú alaprajzon levő épülethez hozzáépítettek, a hattengelyes főhomlokzatot pedig az épület rendeltetésének megfelelően átalakították. Ebben a formájában maradt fenn az épület a mai napig. A főhomlokzatot téglalap alakú ablakok és falsávkeretek tagolják. Az oldalszárny egy része az udvar felé oszlopos folyosóval nyitott, az egész udvar felőli homlokzat hosszában. A hátsó részben volt a tanítói lakás. Az itt tanítók nevét részben csak ebből a századból ismerjük: Akúcs Béla (1908), Vecsei Viktor (1925-1930), Lux József (1930), Nagy Lajos (1930), Lelkes Etelka (1931) és Tóth Gáspár (1934). Az épület 1945 után is iskolai célokra szolgált (magyar tannyelvű alapiskola), majd az új iskola felépítése után itt működött az egészségügyi központ. Jelenleg az épület ismét a református egyház tulajdona, egy részében üzlet van („Vegyesáru a parókia mellett”), azonban alapos felújításra szorul. 1958-1960 között felépült az alapiskola új épülete, amely minden téren megfelel a modern pedagógia követelményeinek.

A református keresztény egyház parókiáját a községben a 17. században létesítették, valószínűleg a régi r.k. plébánián. 1655-ben az első ismert prédikátor Senczi Lőrincz volt, 1662-ben Kocsi János, 1688-ban Balassagyarmathy István, 1707-ben pedig Gyarmathy István esperes. 1712-ben az itteni református egyházközséget Kisóvárhoz csatolták, Szentgyörgyön csak leviták (elkészí szolgálatot is végző tanítók) működtek – 1714-ben Szombathi János és 1717-ben Szokoljai Ferenc. 1740-ben Gálos Mihály esperes teljesített itt szolgálatot. 1784-ben újból elkezdte működését a református egyházközség Szentgyörgyön is, a parasztházra emlékeztető, új, téglalap alakú épületet kváderkőből építették fel. 1784-1791 között Samarjai Ádám Imre teljesített itt szolgálatot, majd Pap János (-1792), Egerszegi György (-1794), Onódy György (-1800), Éva András (-1807), Seres Ferenc (-1842), akit esperessé történt megválasztása után Göbel Gerzson (1810-1842) helyettesített, és Bogvy Mihály (-1867). Az ő működése idején a parókián volt elszállásolva a magyar honvédhadsereg vezérkara a nagysallói csata (1849. április

19.) előtt. Ez az esemény megérdemelte legalább egy emléktáblát a parókia falán. Az elkövetkező évtizedekben Isten ígését hirdették itt Juhász József helyettesítő prédikátor (-1868), Beke József (-1870), Molnár Dénes helyettesítő prédikátor (-1871), Kiss Károly (-1870), Molnár Dénes helyettesítő prédikátor (-1871), Kiss Károly (-1873) és Kulifay Gyula (-1908). Az ő működése alatt építették át a parókiát, akkor nyerte el mai formáját. Földszintes épület, az udvar felé nyitott pilléres folyosóval, melynek később a két szélső részét befalazták. A pillérek oszlopfőit díszítőelemekkel látták el. Jellegzetes a koronapárkány. A parókia mellé keresztben építették fel a különálló gazdasági épületet. Amint említettük, a parókia ilyen formában maradt fenn a mai napig. 1908-1912 között Patai Árpád működött itt, majd Váradai Zoltán (-1913), Molnár Gyula (-1924), Vecsei Viktor (-1937), Szúdy Nándor (-1947), Fekete Emil (-1948), Boros Kornél (-1953), Tömösközy László (-1972), László Béla (-1990), Fazekas László (-1992), jelenleg pedig Pásztori Márta. A községben **zsidó közösség** is volt, amelyről sajnos nem maradtak fenn feljegyzések (szóbeli tanúságtétel alapján teszünk róla említést). Zsidó iskolát 1850-ben létesítettek Szentgyörgyön, s volt itt egy egyszerű zsidó imaház is, amelyre 1945 után már nem volt szükség. A falu alvégén lakó Ascher Vilmos volt itt kocsmáros, kereskedő és jószágfelvásárló, Paskusz Mór kereskedő, Kohn Izidor kereskedő és gabonafelvásárló, Fleischmann toll- és rongyfelvásárló. 1944-ben a nyilasok koncentrációs táborokba hurcolták el az itteni zsidó lakosokat, csak a két Ascher nővér tért vissza (ők később az USA-ba távoztak). Így a zsidó közösség megszűnt.

1883-ban a községben **jegyzői hivatalt** létesítettek, a régi főtéren földszintes, téglalap alakú épületet emeltek, melynek két, nem egyforma szélességű egytengelyes sarki rizalitja van, s ebbe lett mint oldalszárny belefoglalva az ott álló régebbi épület. Ennek egyszerű öt-tengelyes főhomlokzatát csak téglalap alakú ablakok (eredetileg keretesek) és falsávkeretek tagolták. Jellegzetes volt a többsávú koronapárkány. 1945 után ebben az épületben kapott helyet a HNB, egy időre az alapiskola is, majd a HNB új épületbe költözése után textilüzlet és tejszarnok volt benne; ma, az alapos átalakítás után vegyesáru üzlet (U Gitky) működik itt. Szentgyörgyön a **fogyasztási szövetkezetet** 1906-ban alakították meg, valószínűleg Kulifay Gyula lelkész kezdeményezése nyomán. A fogyasztási szövetkezetek intézményei igyekeztek segíteni az egyszerű emberek mindennapi gondjainak megoldásában. A főtéren épült fel a szövetkezet L alaprajzú földszintes épülete három régebbi téglalap alakú ház helyén; ennek kilentengelyes főhomlokzatát téglalap alakú keretes ablakok, hasábrusztikás falpillérek, szemöldökkörpárkányok és mértani ábrák tagolják. 1925 után a szentgyörgyi FSZ a galántai székhelyű HANZA FSZ tagja lett. 1938-ban a HANZA-nak 113 tagja volt a községben. 1939-ben a HANZA belépett a Budapest székhellyel működő HANGYA Fogyasztási Szövetkezetbe. A községben a szövetkezet épületében volt vendéglátó üzem, üzletek és kultúrterem. 1948-tól a Jednota FSZ vette át mindezt, az épületet az addigi céloknak megfelelően használta a továbbiakban is. 1957-1960 között itt helyezték el a szlovák tannyelvű alapiskola osztályát, az udvarban lévő különálló épületben pedig a magyar tannyelvű alapiskola osztályát. Később ezeket a helyiségeket átalakították, vendéglátó üzemet és éttermet rendeztek be bennük. Jelenleg is vendéglátó üzem, valamint a Carmelita nevű diszkó bár működik az épületben.

Vígvár település mellett 1931-ben építettek **fahidat** a Garam folyón. Addig az átkelés a folyón kempal történt. 1944. december 21-én a német katonák a levegőbe röpítették a hidat, csak a pillérei maradtak meg. 1949-1950-ben az előzőhöz hasonló ideiglenes hidat raktak le, majd 1960-1961-ben mellette épült meg az új vasbeton híd, amely ma is áll. A falu másik

végén 1944-ben raktak le ideiglenes katonai fahidat, ezt azonban

1946-ban elmosta a tavaszi áradás. A folyón az átkelést a legutóbbi időkig komppal bonyolították le, amely a folyó felett kifeszített erős acélhuzalra volt függesztve. A két parton tekerceselő szerkezet biztosította a biztonságos átkelést.

A népi építészetet a homlokzatokkal az utca felé tekintő házak jellemezték, valamint a hátsó kertben álló csűrök, melyekhez külön út vezetett. A régebbi típust képviseli a 166-os sz., egytengelyes főhomlokzatú, téglalap alakú földszintes ház, amely ereszaljával az udvar felé néz. Hasonló a 151-es sz. ház udvarán lévő kis zsellérház. Érdekes a 129-es sz. kis, téglalap alakú ház, amelyet a 19. században döngölt anyagból építettek. A kéttengelyes főhomlokzatot a nyitott oszlopos folyósóra történő bemenet szélesíti ki (a későbbi átalakítás nyomán). Mivel a ház lejtőre épült, az udvari rész emeletes. Az alsó helyiségekben kamrák voltak, az emeleten pedig két lakóhelyiség,

mindegyikben gerendázott a mennyezet. A ház rossz állapotban van, érdemes lenne felújítani, hiszen a környéken hasonló épület valószínűleg nem maradt fenn. A 19. század végén épült házak kéttengelyes homlokzatúak, ereszaljukkal az udvarra néznek. Ezek többnyire hosszú, téglalap alakú földszintes házak, több lakásegységgel. Legtöbbjükben három lakóhelyiség van (első szoba, konyha, hátsó szoba), pincelejárattal (gáddal kihangsúlyozva), kenyérsütésre szolgáló helyiség, továbbá a nagyszülőök, illetve a szülők külön szobája, majd következnek a gazdasági épületek (istállók, kamrák stb.): Ilyenek pl. a 7-es, 10-es, 18-as, 32-es sz. házak (ez utóbbi ma ún. tájház, melyben kiállítás keretében láthatók a századvég lakásberendezési tárgyai és iskolaszerei), továbbá a 36-os, 45-ös (itt eredeti állapotukban maradtak fenn az udvarban a gazdasági épületek – leces csűr, istálló, raktárhelyiség), 81-es, 86-os, 87-es, 145-ös, 148-as, 151-es, 185-ös és 215-ös sz. házak. A 6-os és a 169-es sz. házak is hasonlóak, de ereszaljukat fagerendák támasztják alá. A régebbi, majd a 20. század első felében felújított házakat példázzák azok, amelyeknek a főhomlokzata a nyitott oszlopos folyósóra történő bemenettel van kiszélesítve (a 44-es, 195-ös, 205-ös /hasábrusztikás főhomlokzat-tal/ és a 207-es /eredeti állapotában fennmaradt gazdasági udvarral/ sz. házak). Sok udvarban áll még ma is a külön épült nyárikonyha, de a gémeskutak már eltűntek, s a kerekeskutak közül is csak néhány maradt meg.

Bogyó Mihály sírja

A KÖZSÉG NEVEZETES SZEMÉLYISÉGEI

A helyi temetőben több, a község történetében fontos szerepet játszott személyiség sírmléke megtalálható.

Bogyó Mihály (1808-1867), közkedvelt református lelkész, az 1849. április 19-ére virradó éjszakán az ő beleegyezésével volt elszállásolva a parókián a magyar honvédhadsereg vezérkara. Fia, Bogyó Károly (1832-1882) szintén református lelkész volt.

Duba János (1855-1922), szabómester, a temetőben az ő sírmléke az egyetlen, amelyen az elhunyt mesterségét is feltüntették.

Kulifay Gyula (1837-1908), 35 évig működött a községben mint református lelkész, felépítette a református kőtemplomot és átépítette a parókiát.

László Béla (1914-1990), itteni református lelkész.

Pályi Pál (1798-1892), református prédikátor Oroszi községben, (ma Kukučinov).

Sebestyén János (1843-1892), 28 évig volt a községben református tanító.

A község tiszteletbeli polgára **Prof. MUDr. Viliam Fischer kandidátus** (1938), a kiváló szlovák kardiológus, aki 1998. március 20-án, Szlovákiában elsőként, sikeres szívatültetést hajtott végre Štefan Petrik helybeli lakoson. A megtisztelő címet a község 1999. március 20-án adományozta a professzornak.

Resko Sándor
Helena Valentová

Felhasznált irodalom:

Boross K.: Magyarország földbirtokosai, Budapest 1893.

Borovszky S.: Bars vármegye, Budapest 1903.

Ethey Gy.: A Verebélyi Érseki Nemesi Szék, in Családtörténeti Szemle, 1941-1942.

Gyórfy Gy.: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza I., Budapest 1966.

Korentsy M. – Turay P.: Jur nad Hronom, vývoj a dejiny do roku 1907, kézirat

Garamszentgyörgy község krónikája, kézirat az 1962-es évtől kezdődően

Mencl V.: Stredoveká architektúra na Slovensku I., Praha-Prešov 1937.

Pukkai L.: A HANZA szövetségi áruközpont Galánta, Pozsony 1994.

A garamszentgyörgyi római katolikus egyház, református egyház és ág.h.evangelikus hitközség levéltáraiból – dokumentumok.

Honismereti Kiskönyvtár 194. szám

Kiadja a Komáromi (Komárno) KT Kiadó Kft., a Garamszentgyörgyi Önkormányzat megbízásából 2001.

Felelős kiadó: Dr. Szénássy Árpád

Munkatárs: Reško Alexander

Fényképek: Szénássy Árpád és a szerzők levéltára

Fordítás: Barczy László

Nyomdai előkészítés, nyomás: DOLIS Kft., Bratislava

ISBN 80-8056-228-8

Minden jog fenntartva!

Malá vlastivedná knižnica 194. číslo

Vydáva Vydavateľstvo KT, s.r.o., Komárno, z poverenia samosprávy v Juri nad Hronom 2001.

Zodpovedný vydavateľ: Dr.Ing. Árpád Szénássy

Spolupráca: Ing. Alexander Reško

Foto: Á. Szénássy a archiv autorov

Príprava a tlač: DOLIS, s.r.o., Bratislava

ISBN 80-8056-228-8

© Copyright KT, s.r.o.

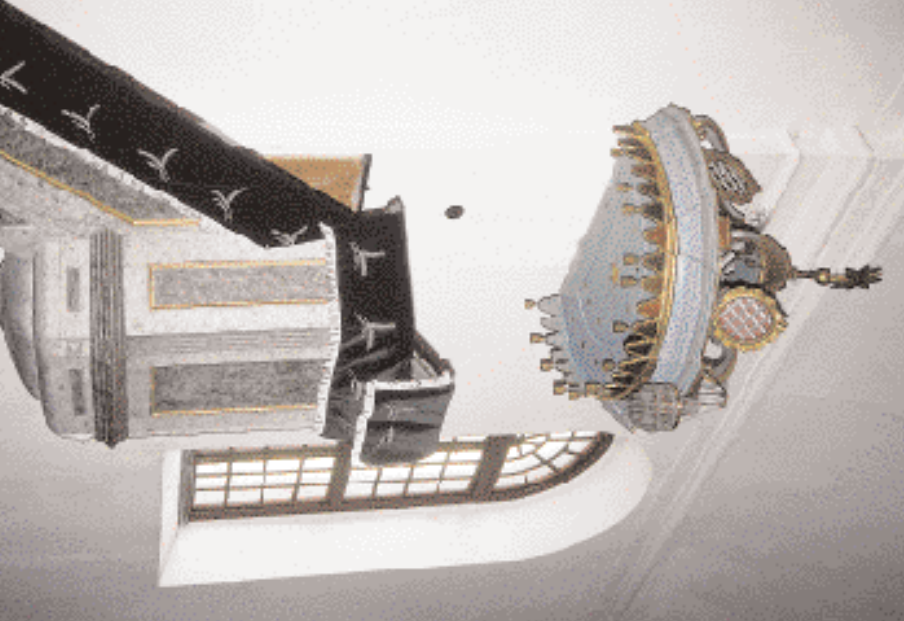
Všetky práva vyhradené!

Registrovaná ochranná známka.

A sorozat kiadványai, megrendelhetők, megvásárolhatók:

Komáromi (Komárno) KT Kiadó Kft., 945 01 Komárno

Mederčská č. 9, Tel.: 0819/7700-869

FRAN PREPOMY IZ PAN BOB BASTI

PROJIDA

